

розвитку науки і технологій та закладами вищої освіти. В той же час, компетенція спеціальних органів, в яких є повноваження у сфері НІС закріплена тільки в їх положеннях (Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерство освіти і науки України).

Викладене дозволяє також констатувати, що необхідними в законотвірчій діяльності повинні стати такі заходи: прийняття змін до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» щодо формування регіональних установ, підпорядкованих Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (обов'язково в кожній області), які фінансуються одночасно за рахунок державного та місцевих бюджетів, але при наявності контролю виключно з боку Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та місцевих органів виконавчої влади.

1.2. Удосконалення нормативної бази інноваційної діяльності в умовах економічної кризи

Постановка проблеми. Результати багатьох досліджень стану впровадження нормативної бази, яка регламентує інноваційну діяльність в Україні, пересвідчують у наявності проблем зумовлених відсутністю закріплення на законодавчому рівні самої системи інноваційного права, недосконалістю координації зусиль державних органів задіяних у цій сфері, недовістю системи контролю за дотриманням і виконанням усього масиву норм, які містяться у численних джерелах, а також неузгодженістю у розкритті базових понять у різних нормативних актах. Так, за роки незалежності в Україні окрім спеціальних законів органами державної влади в тій чи іншій формі було прийнято (затверджено) більше сотні програм, концепцій, стратегій.

Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України була затверджена Верховною Радою України ще у липні 1999 року. Підсумковий документ про результати її виконання широкому загалу невідомий, як і підсумки виконання «Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року».

Аналіз останніх досліджень. Окремих аспектам цієї проблематики приділяли увагу вчені: І. Алієв, А. Ахмедов, Р. Мехтієв; В. Апанасо-

вич, В. Єгоров, Ж. Коновалова, М. Терешков, В. Тихиня, Г. Хацкевич; С. Амандикова, А. Ащеулов, М. Баймаханов, Н. Шайкенов; Р. Кирка, А. Левицька, Н. Перчинська; Т. Єфімцева, В. Іванова, А. Красавіна, О. Медіна, В. Рассудовський, Т. Орлова, М. Ескандеров.

В Україні безпосередньо проблемам формування інноваційного законодавства і шляхам його вдосконалення присвячені роботи Ю. Атаманової⁷⁴, Д. Задахайло, Г. Знаменського, І. Погребняк, І. Подрез-Ряполової та інших учених.

В їх дослідженнях окрім аналізу чинної нормативної бази і пропозицій стосовно усунення недоліків містяться висновки, які заслуговують втілення в конкретні законопроекти, а для цього існує потреба їх узагальнення, деталізації та систематизації у формі «офіційної концепції».

Мета – додатково звернути увагу на недостатню ефективність окремих положень нормативної бази, які мають забезпечувати інноваційну модель розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу. Поступовий, тривалий спад в економічному розвитку України на початок 2020 року переріс у стрімке падіння усіх макропоказників. Сучасний стан більшістю дослідників визначається як кризовий. Українська економіка з показником ВВП 13 341 долар на душу населення, за даними рейтингового агентства UCAP, очолила список найбідніших країн Європи⁷⁵.

З урахуванням лише факту закриття 700 000 підприємств⁷⁶ і наслідків карантинних заходів прогноз щодо покращення стану економічного розвитку на найближчі роки явно невтішний.

У ситуації поглиблення кризових процесів у всьому світі розраховувати на зовнішні чинники на зразок нового «плану Маршала»⁷⁷ не доводиться. У зв'язку з цим подолання економічної кризи 2020 років можли-

⁷⁴ Атаманова Ю. С. Теоретичні проблеми становлення інноваційного права України: монографія. Харків: Факт, 2006. 184 с.

⁷⁵ Вальд Б. Стан економічного розвитку Європейських країн у 2019 році/ електронний ресурс.

⁷⁶ Див. повідомлення глави Асоціації платників податків України Катамадзе Г. Ш./ електронний ресурс/

⁷⁷ Як відомо держсекретарем США Джорджем Маршалом у 1947 році була запропонована програма допомоги у відновлення наслідків Другої Світової війни у Європі, яка була реалізована за 4 роки. Ключовим положенням якої було надання грошової допомоги і кредитів державам Західної Європи, які об'єдналися в Організацію Європейського екологічного співробітництва (ОЕЕС) на 13 мільярдів доларів США.

во за рахунок, як повної мобілізації внутрішніх національних ресурсів, так і спираючись на потужні міжнародні об'єднання (союзи). На зразок Європейського Союзу і утвореного 15 листопада 2020 року Всебічного регіонального економічного партнерства (ВРЕП) – економічного союзу, укладеного між Брунеєм, В'єтнамом, Індонезією, Камбоджею, Лаосом, Малайзією, М'янмою, Сінгапуром, Тайландом, Філіппінами, Австралією, Індією, Китаєм, Новою Зеландією, Південною Кореєю, Японією.

В цих умовах серед першочергових кроків мусить бути розробка і прийняття «Стратегічного плану подолання економічної кризи в Україні на 2021-2025 роки» складовою якого повинен бути антикризовий пакет нормативних документів за рахунок реалізації яких утворювалися би передумови для підвищення ефективності впровадження інновацій не тільки у промисловості, а й малому і середньому бізнесі.

На межі другого і третього тисячоліть найуживанішим словом у практичній нормотворчій діяльності в процесі розбудови національних економічних систем новоутворених держав на пострадянському просторі став термін «інновація». Академік Борис Патон неодноразово наголошував, що інновації мусять стати тим важелем, який зрушить з місця не тільки економіку, а й соціально-політичне життя в Україні. Наведена позиція Президента Академії наук України закладає передумови для додаткових досліджень змістовного наповнення терміну «інновації» з метою удосконалення понятійного апарату базових визначень у новій галузі права. Не зовсім чітке визначення «інновації», зокрема меж дії цього терміну, призводить до недостатньо повного механізму правового врегулювання інноваційних процесів. Так, базуючись на офіційній доктрині щодо змісту поняття «інновація», більшість авторів спираються на її класичне (вузьке) розуміння, розкриваючи її зміст застосованих до економічних, виробничих процесів.

Разом з тим останнім часом все більшого розповсюдження набуває застосування цього інституту у суспільно-політичному житті і у дослідників викликає зацікавленість досить незвичне словосполучення «інвестиції у владу», у смислі більш широкого розуміння ніж процесу модернізації управлінської діяльності в окремих структурах державної влади. Особливо насиченими нововведеннями «у владу» в Україні виявилися 2004-2019 роки. Однак ґрунтовне дослідження цих явищ у суспільно-політичному житті в контексті їх прив'язки до процесу нормо творення є предметом спеціальних (окремих) досліджень. У межах даної роботи це лише привід додатково звернути увагу на необхідність

удосконалення понятійного апарату «галузі інноваційного права», починаючи з основоположного терміну «інновація».

З набуттям державного суверенітету практично всі пострадянські республіки беруть курс на побудову ринкової економіки і проголошують інноваційний шлях розвитку національних економік. У зв'язку з чим починає стрімко формуватися у якості комплексної галузі інноваційне право, системи якого за деякими відмінностями є однаковими. При цьому увага приділяється розбудові і прийняттю програмних документів: концепцій, стратегій інноваційного розвитку, тощо, і низки підзаконних нормативних актів.

В Азербайджані після вичерпання дії Державної програми соціально-економічного розвитку активізувалася робота по розробці нових актів концептуального характеру. Указом Президента республіки Азербайджан в листопаді 2018-го року утворено Агентство інновацій на яке покладається функція підтримки наукових досліджень інноваційної спрямованості.

Закон Республіки Білорусь «Про державну інноваційну політику і інноваційну діяльність в Республіці Білорусь» від 10 липня 2012 року №125-3 відносять вже до третього покоління (генерації) в системі інноваційного права цієї держави. Аналіз його структури і змістовність правового унормування основних термінів і їх визначення, сфери дії Закону, структура національної інноваційної системи, та багато інших положень дають підстави для висновку про можливість визнання його за зразковий.

Разом з цим визначення терміну інновація, як «введена в суспільний обіг чи використана для власних потреб нова чи удосконалена продукція, нова чи удосконалена технологія, нова послуга, нове організаційно-технічне рішення «виробничого, адміністративного чи іншого характеру», – залишає поле для дискусії щодо можливості застосування терміну поза сферою економіки.

У цьому відношенні більшою чіткістю визначення характеризується Закон Республіки Вірменія «Про державне сприяння інноваційній діяльності» від 23 травня 2006-го року, у якому пунктом першим ст. 2 визначено, що інновація – це застосований в економічному обігу кінцевий результат реалізований у вигляді нового чи удосконаленого технологічного процесу, нової чи удосконаленої продукції чи послуги.

У фабулі Закону Республіки Таджикистан «Про інноваційну діяльність» від 16 квітня 2012-го року №822 вказано, що він визначає організаційну, правову, економічну основи, умови формування і реалізації державної інноваційної політики і регулює суспільні відносини в цій області.

Найбільшою деталізацією відзначається розкриття базового поняття в Законах Казахстану «Про інноваційну діяльність» від 23 липня 2002 року №333-ІІ, «Про державну підтримку інноваційної діяльності» від 23 березня 2006 року №135-ІІІ і Кодексі Республіки Молдова «Про науку і інновації», прийнятому 15 липня 2004 року.

Результати аналізу національної нормативної бази цих держав і наведених далі публікацій учених дають підстави для узагальненого висновку не тільки про одноманітність моделей побудови системи інноваційного права, а й про однаковість недоліків в її формуванні.

Серед наведених недоліків у першу чергу виділяють: 1) недостатню термінологічну визначеність у розкритті змісту поняття «інновація»; 2) переобтяження системи правого регулювання нормативними актами доктринального характеру і локальними нормативними актами; 3) їх неузгодженість з окремими положеннями спеціальних законів як і окремих законоположень між собою; 4) відсутність базового кодифікованого акту (Інноваційного кодексу).

1. Економісти вважають, що поняття інновації в економічній літературі не має чіткого визначення і в значній мірі є інтегральним і евристичним. Так економічна спільнота під інноваційною діяльністю розуміє комплекс наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, в основі яких лежить трансформація результатів уже завершених наукових досліджень і розробок⁷⁸.

Зацікавленість викликає позиція висловлена білоруськими ученими, яка полягає в утвердженні, що інноваційність не має прямого відношення ні до права, ні до економіки: в них вона реалізується опосередковано⁷⁹.

Вчені України також доходять до висновку про те, що в сучасній вітчизняній економічній і юридичній літературі не вироблено єдиного загальноприйнятого поняття інновації⁸⁰.

⁷⁸ Инновационная экономика: монография. Л. Н. Ивин, В. М. Куклин и др. / под ред. проф. Л. Л. Товажнянского. Харьков: ООО «ЭДЕНА», 2010. С. 9.

⁷⁹ Черновалов А. В. О формировании формальных (законодательных) правил регулирования инновационной деятельности (взгляд экономиста). Перспективы инновационного развития Республики Беларусь: материалы II-й международной научно-практической конференции. Брест, 2011. С. 6-12.

⁸⁰ Погребняк І. Є. Право на інноваційну діяльність у системі конституційних прав. Правове регулювання інноваційних відносин: монографія / кол. авторів: С. М. Прилипка, А. П. Гетьман, Ю. Є. Атаманова та інші. Харків: Юрайт, 2013. С. 52.

Знаний авторитет у цій сфері Ю. Атаманова пояснює цю ситуацію тим, що поняття «інновація» за українським законодавством не має прив'язки ні до об'єктів інтелектуальної власності, ні до результатів науково-дослідних робіт, що дозволяє вельми широко тлумачити це поняття⁸¹.

Дійсно, саме відсутність законодавчих обмежень до широкого тлумачення терміну «інновації» і є основною причиною не однозначного розуміння його сутності. Багато в чому це зумовлене тим, що послідовники вчення Йозефа Шумпетера це звертають увагу на авторську примітку до теорії інновацій стосовно того, що наведені в ній положення стосуються технологічних інновацій. Й. Шумпетер під поняттям «інновація» розумів лише зміни, що відбуваються внаслідок застосування нових чи удосконалених рішень технічного, організаційного характеру в процесі виробництва, логістики, збуту продукції, тощо⁸².

Погоджуючись з тим, що термін «інновація» частіше за все пов'язаний з наукою і технікою, білоруський вчений В. Тихиня вважає, що під цей термін не підпадають такі елементи нововведень як нові рішення в соціальній сфері, нові управлінські рішення, нові рішення організаційного та подібного характеру⁸³.

У свою чергу академік В. Семиноженко вважає, що необхідно вести мову про проникнення інновацій на всі рівні і сфери людської діяльності, укріплення інноваційного зв'язку між різними секторами промисловості, між економікою і соціумом, перетворення будь-якої діяльності в інноваційну⁸⁴.

Підґрунтя для дискусійності щодо змістовних меж поняття «інновація» дають і позиції харківських правників висловлені на Всеукраїнській науково-практичній конференції 2006 року⁸⁵. Так, професор В. Настюк вів мову про застосування у сфері національної безпеки

⁸¹ Атаманова Ю. Є. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави: монографія. Харків: видавництво «ФІНН», 2008. С. 247.

⁸² Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. М.: 2018. Изд. «Директмедиа Пабблишинг». 400 с.

⁸³ Тихиня В. Т. Инновационные нормы права в законодательстве Республики Беларусь: состояние и перспективы. URL: https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/29371/1/26_%D0%A2%D0%B8%D1%85%D0%B8%D0%BD%D1%8F.pdf.

⁸⁴ Семиноженко В. П. Возможен ли в Украине инновационный прыжок. Зеркало недели [zn.ua]. 2013. 17-24 мая.

⁸⁵ Інноваційний розвиток України: наукове, економічне та правове забезпечення: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 27-28 жовтня 2006 р.) / за ред. Петришина О. В., Кизим М. О. Харків: «ІНЖЕК», 2007. 560 с.

нового типу управління – інноваційно-інформативного⁸⁶. Про широкий підхід до визначення цього терміну свідчить позиція В. Пашкова, який пропонує з метою легалізації такого розуміння ст. 327 ГК України «Види інноваційної діяльності» доповнити положенням такого змісту: «синтезування нових ідей, розроблення нових теорій і моделей, включаючи проекти, концепції, програми і т.п.»⁸⁷. На інноваційний розвиток окремих аспектів в політиці вказує І. Яковець⁸⁸, а В. Шепітько пропонує три напрямки впровадження інновацій у слідчу діяльність⁸⁹.

Таким чином у зв'язку з достатньою розповсюдженістю точки зору про необхідність широкого розуміння змісту поняття «інновація», у якості першочергових заходів, повстає необхідність подолати існуючу правову невизначеність і спочатку у новій концепції, а потім і у відповідних законах чітко прописати сферу застосування цього терміну. Наведений аналіз дає підстави запропонувати два шляхи. Перший – класичний термін, – діє у сфері економіки. Другий – широкий, як нововведення у будь-якій сфері суспільно-політичного життя, а не тільки в економіці.

Для повноти і всебічності у визначенні з цього приводу необхідно додатково дослідити зміст словосполучення «політичні інновації» під якими пропонується розуміти створення нових підходів і технологій на основі переосмислення попереднього досвіду і запровадження новітніх досягнень та їх комплексне використання у сфері політики, притаманні суспільствам у першодієльні часи, коли формуються нові системи влади і соціального управління⁹⁰.

Враховуючі, що системо утворюючою базою у подальшому розвитку усіх галузей права мають бути положення Закону України «Про загальнодержавну підтримку адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року, слід зупинитися на першому шляху удосконалення поняття «інновація» і винайти для «нововведень у владу» свій спеціальний термін.

Триває також дискусія щодо «повторної інноваційності». Досить часто в середовищі дослідників виникає спір у зв'язку з виявленням но-

⁸⁶ Інноваційний розвиток України: наукове, економічне та правове забезпечення: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 27-28 жовтня 2006 р.) / за ред. Петришина О. В., Кизим М. О. Харків: «ІНЖЕК», 2007, с. 443.

⁸⁷ Там само, с. 450.

⁸⁸ Там само, с. 525.

⁸⁹ Там само, с. 514.

⁹⁰ Тупчієнко Л. С. Інновації політичні. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученко, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенко; вид. друге, доповнення і перероблене. Київ: видавництво «Генеза», 2004. С. 234.

вовведення яке, як виявляється, вже використовувалося у минулому. Обґрунтування «інновації» тезою про те, що «нове-це добре забуте старе», на перший погляд виглядають не переконливо. Особливої актуальності ця проблема набуває саме у випадках відсутності відповідних патентів і вживання терміну інновація у широкому смислі слова. У цьому контексті цікавою виглядає позиція американського професора Еверетта М. Роджерса, яка зводиться до того, що інновація –це ідея, практика чи об'єкт, що їх індивід або інший суб'єкт впровадження сприймає, як **нові**. І якщо ідея видається індивіду новою вона є для нього інновацією⁹¹.

Однак у разі підтримки цієї точки зору виникне потреба внесення коректив у національну доктрину відповідно до якої «інновація це матеріалізоване вираження результату інтелектуальної праці, який містить якісно новий елемент, що **не був відомий або застосований раніше**»⁹². Очевидно, що доповнення цим положенням змісту цього терміну на законодавчому рівні не буде зайвим.

2. З набуттям чинності Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом зростають вимоги до процесу удосконалення головної складової інноваційного права – інноваційного законодавства. Однак при цьому слід починати з систематизації програмних документів. За підрахунками дослідників в Україні загальна кількість концепцій, програм, планів, стратегій розвитку прийнятих за 1999-2020 роки складає більше сотні. Більшість з них скеровані на адаптацію національного законодавства до євроінтеграційних процесів і закладення орієнтирів інноваційного розвитку промисловості і сфери послуг і утворення передумов для імплементації у національне законодавство обґрунтованих практикою правозастосування у передових державах світу.

З цією метою стан впровадження інновацій в Україні знаходиться в полі зору Європейського Союзу, про що свідчить Проект ЄС «Удосконалення стратегій, політики і регулювання інновацій в Україні»⁹³.

В літературі сформулась стала думка, яка базується на результатах аналітичних досліджень, що на початку 2010 років у лідери по

⁹¹ Роджерс, Еверетт М. Дифузія інновацій / пер. з англ. Василя Старка. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009, с. 31.

⁹² Правове регулювання інноваційних відносин: монографія/ кол. авторів С. М. Прилипка, А. П. Гетьман, Ю. Е. Атаманова та інш. Х.: Юрайт. 2013, с.53.

⁹³ Василенко Н. Д. Инновационная политика ЕС: теоретико-правовой аспект деятельности технопарков и технополисов. Вести Волгоградского государственного университета. Сер. 5 Юриспруденция, 2013. №2, с. 166.

рівню інноваційного розвитку увійшли Данія, Ізраїль, Німеччина, Сполучені Штати Америки, Швейцарія, Швеція, Фінляндія, Японія⁹⁴.

І що характерно для цих держав, то відсутність розгалуженого спеціального законодавства не є перешкодою для ефективного впровадження у промисловість інноваційних розробок. Зокрема про це свідчить досвід Великої Британії, Німеччини, Японії, багатьох інших державах.

Стосовно України існують дві протилежні точки зору щодо якості законодавчої бази. Офіційна стверджує, що базове законодавство, необхідне для формування та розвитку в Україні національної інноваційної системи, певною мірою вже створене, але його практичне застосування стримується недостатньою інфраструктурою, нерозвиненістю системи інноваційного менеджменту⁹⁵.

Однак з набуттям чинності Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом потребують внесення змін законодавчі акти, що регулюють питання науково-технічної діяльності та її результати, зокрема Закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні», «Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій», а також Закон «Про спеціальні економічні зони» та інші⁹⁶.

Наведений перелік необхідних змін об'єктивно підтверджує точку зору Ю. Атаманової, що сучасне законодавство України з питань правового регулювання інноваційної діяльності досить суперечливе, внутрішньо неузгоджене, позбавлене системної єдності і воно не може стати правовим підґрунтям інноваційної моделі економічного розвитку⁹⁷.

Остання теза звучить як вирок, однак реально відображає стан національної моделі економічного розвитку держави і є результатом неви-

⁹⁴ Малицький Б. А. Стратегия инновационного развития Украины: от разработки к реальной практике. Наука і наукознавство. 2011. №2. С. 6-20.

⁹⁵ Рекомендації парламентських слухань у Верховній Раді України від 20 червня 2007 року «Національна інноваційна система»: проблеми формування та реалізації. Біла книга. Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України. / ред. Г. О. Андрощук та ін. Київ: Парламентське видавництво. 2008. С. 33.

⁹⁶ Інноваційна Україна – 2020. Національна доповідь / за ред. В. М. Гейця та інш. Київ: НАН України, 2015. 336 с.

⁹⁷ Атаманова Ю. С. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави: монографія. Харків: видавництво «ФІНН», 2008. С. 69-70.

конання чисельних рекомендацій як науковців-фахівців у цій галузі, так і наведених організаційних рекомендацій. Достатньо навести результати дисертаційних досліджень Ю. Атаманової та Д. Задихайла і їх чисельні публікації, які містять продуктивні висновки і пропозиції щодо поліпшення законодавчої бази, які повинні були утворити передумови для підвищення ефективності інноваційних процесів у державі.

Відповідно і до офіційної доктрини перехід на інноваційну модель розвитку економіки України є практично єдиним ефективним засобом подолання наслідків фінансової економічної кризи. З цією метою у 2020 році було завершено розробку проекту «Національної економічної стратегії- 2030», яка включає 30 пріоритетних векторів розвитку країни, а також документи і законодавчі бази попередніх років, які визначають системні помилки в економічній політиці за майже 30 років незалежності України. Вони дозволяють зрозуміти, що слід робити для переходу до сталого економічного розвитку⁹⁸.

3. Оскільки система інноваційного права в Україні знаходиться ще у первинних стадіях формування, багатьом нормо положенням притаманні термінологічні недоліки. Окремі з яких носять технічний характер зумовлений розгалуженістю системи і не потребують особливої аргументації, зокрема щодо необхідності приведення окремих положень у відповідність до норм базових законів. На неприпустимість неузгодженості термінологічної бази в межах різних нормативно-правових актів інноваційного законодавства, зокрема стосовно розкриття визначення «інноваційної» діяльності, що містяться у ст. 325 ГК України та ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» звертав увагу Д. Задихайло⁹⁹.

Крім того, слід дослухатися до застережень професора Г. Л. Знаменського щодо казуїстичності значного масиву інноваційного законодавства¹⁰⁰. Дійсно неможливо побудувати сучасну і стабільну галузь права, вдаючись до безсистемного внесення змін і доповнень в окремі норми з метою врегулювання казусів, які виникли під час застосування недосконалих нормо положень.

⁹⁸ Лисенко В. «Національна економічна стратегія 2030», як спосіб створити сприятливий бізнес клімат в країні./Економічна правда. URL: www.epravda.com.ua.

⁹⁹ Задихайло Д. В. Господарсько-правове забезпечення правової політики держави: монографія. Харків: Юрайт, 2012. 373 с.

¹⁰⁰ Знаменський Г. Л. Актуальні питання господарського права та процесу. Права та інновації. 2019. №4. С. 10.

У цьому контексті цікаво виглядає спроба на рівні держав СНД затвердити у якості орієнтиру для національного законодавства термінологічний державний стандарт, у якому наводиться пояснення окремих термінів. Зокрема: 1) інновація-нововведення; 2) технологічна інновація; 3) інновація в сфері управління виробництвом; 4) продукт-інновація; 5) процес-інновація; 6) організаційна інновація; 7) соціальна інновація; 8) економічна інновація; 9) інновація послуг. При цьому у фабулі зазначається, що терміни встановлені в даному документі обов'язкові для застосування в технічних нормативно-правових актах усіх видів у науково-технічній та довідковій літературі¹⁰¹.

Ідея дуже продуктивна, але втілення її бажає кращого із-за нечітких визначень наведених підвидів інновацій. Складається враження, що вони сформулювалися без участі юристів-фахівців з інноваційного права.

Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 4 липня 2002 року визначивши інноваційну діяльність, як «діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок» достатньо детально унормував систему державного регулювання у цій сфері (розділ II). Аналіз змісту положень цього спеціального закону свідчить про те, що законодавець побудував надзвичайно розгалужену систему управління інноваційними процесами і при цьому виходив з тенденції сталого розвитку економіки не передбачивши ніяких запобіжників на випадок економічної кризи.

4. Як уже зазначалося, з держав СНД кодифікація проведена лише у Молдові, в усіх інших ведуться дискусії щодо необхідності її здійснення. Так, білоруськими ученими обґрунтована структура і змістовне наповнення законоположень зведених у проект Інноваційного кодексу. В Україні прихильниками такого акту Д. Задихайлом, І. Погребняк запропоновані напрямки кодифікаційної роботи і принципи формування структури і окремих норм кодексу. Найбільш детальна увага цьому процесу приділена Ю. Атамановою, яка визначивши предмет правового регулювання і перелік питань, які мають отримати вирішення, зазначає, що Інноваційний кодекс, крім нормативно-пра-

¹⁰¹ ГОСТ 31279-2004. Инновационная деятельность. Термины и определения: Межгосударственный стандарт / отв. за выпуск. Воробей И. А. Изд. офиц. Минск: Госстандарт Республики Беларусь, 2005. С. 2.

вового навантаження має виконувати також функцію правової основи державної правової інноваційної політики¹⁰².

Зусиллями дослідників Науково-дослідницького інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України узагальнені доробки багатьох учених, практиків і трансформовані в ґрунтовний проект кодифікованого акту, який має стати основним у системі інноваційного права¹⁰³. Не дивлячись на наявність такої бази, до офіційної законопроектної роботи за 8 років що минули, питання не дійшло. Можна припустити, що однією з причин такої ситуації стала відсутність офіційної програмного документа, який би затвердив курс на розробку і прийняття Інноваційного кодексу України.

«Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України», схвалена Постановою Верховної Ради України від 13 липня 1999 року №916-XIV ще не вичерпала дію¹⁰⁴. Однак, не дивлячись на її фундаментальність, багато в чому вона носить декларативний характер і практично не містить переліку конкретних шляхів і заходів щодо формування в Україні системи інноваційного права. Хоча вступ з проголошенням, що національні інтереси України вимагають негайних та ефективних заходів спрямованих на збереження її науково-технологічного потенціалу» є багатообіцяючим.

Схвалена 10 липня 2019 року «Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» вражає своєю фундаментальністю і багатоаспектністю, а її прив'язка до бюджетного фінансування закладає сумніви щодо реалістичності більшості її положень.

Саме тому невелика за обсягом і предметом правового регулювання «Концепція удосконалення системи інноваційного права», яка повинна виконати роль перспективного плану у процесі систематизації чинного законодавства викликає більшу довіру. Однак при цьому не зайвим буде взяти до уваги рекомендації Д. Задахайло стосовно того, що концепція кодифікації інноваційного законодавства України пови-

¹⁰² Атаманова Ю. С. Інноваційне законодавство України: сучасний стан та перспективи удосконалення. Правова доктрина України: у 5-ти томах. Харків: Право, 2013. Т. 4: Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права / за заг. ред. Ю. С. Шемшученко, А. П. Гетьман, В. А. Андрійцев та ін. С. 556-589.

¹⁰³ Проект інноваційного кодексу України. Харків: Право, 2012. 168 с.

¹⁰⁴ Дія Концепції розрахована «на період стабілізації економіки та досягнення сталого її розвитку» (абз. 7 Вступу).

нна враховувати безліч вагомих чинників розвитку національної інноваційної системи¹⁰⁵.

В якості позитивного прикладу співпраці учених-економістів, менеджерів промисловості, юристів, - слід навести приклад напрацювання й прийняття рекомендацій науково-практичної конференції з проблем інноватики в яких зазначено, що національна стратегія створення в Україні економічних засад інноваційної моделі розвитку повинна передбачати комплекс загальнонаціональних, регіональних та місцевих заходів органічно поєднаних з інноваційною активністю незалежних економічних суб'єктів. Забезпечуватися все повинно формуванням спеціального інноваційного законодавства результатом має бути розробка Інноваційного кодексу України¹⁰⁶.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В розвиток положень науково-обґрунтованих рекомендацій було прийнято відповідний План першочергових законопроектних робіт. Нажаль більшість положень цих документів залишаються невиконаними.

Здійснений аналіз дає підстави для висновків і пропозицій, які можуть бути врахованими у нормотворчому процесі з забезпечення шляхів виходу держави з економічної кризи.

Не викликає сумнівів, що позитивний ефект від інноваційної діяльності можливо досягти лише в умовах працюючої економіки. Саме тому серед першочергових заходів повинна бути робота по розробці і затвердженню на державному рівні «Стратегічному плану подолання економічної кризи в Україні на 2021-2025 роки». Базовими підґрунтями для цього акту можуть бути положення раніше наведеної: «Національної економічної стратегії-2030», розробленої за участі 300 найавторитетніших фахівців, зокрема і міжнародних експертів.

Крім того проект цього плану повинен передбачати:

– визначення 7-10 галузей промисловості пріоритетного розвитку, на відновлення яких повинно бути збільшене бюджетне фінансування, зокрема і за рахунок вкрай непопулярних скорочень інших бюджетних статей;

¹⁰⁵ Задихайло Д. В. Господарсько-правове забезпечення правової політики держави: монографія. Харків: Юрайт, 2012. 373 с.

¹⁰⁶ Інноваційний розвиток України: наукове, економічне та правове забезпечення: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 27-28 жовтня 2006 р.). / упорядники: О. В. Петришин, М. О. Кизим. Харків: «ІН-ЖЕК», 2007. С. 538-553; С. 554-559.

- перелік підприємств першочергового фінансування і створення сприятливих умов для міжнародних інвесторів;
 - заходи щодо активізації процесу приватизації і ефективного використання «роздержавленого» майна;
 - забезпечення дії принципу свободи ведення бізнесу у поєднанні з механізмами пільгового оподаткування пріоритетних векторів розвитку;
 - економічно обґрунтовані (фінансові) компенсатори витрат промисловості, малого і середнього бізнесу від офіційних карантинних заходів.
- Ключовою складовою антикризового плану має бути «Концепція удосконалення інноваційної системи України, яка повинна врегулювати:
- побудову більш ефективної системи управління інноваційними процесами в країні;
 - встановлення дієвого контролю за виконанням чисельних планів, програм, концепцій;
 - процедури регулярних узагальнень стану впровадження інновацій в окремі галузі економіки;
 - процес розбудови системи інноваційного розвитку на регіональному рівні;
 - виявлення, з веденням відповідного реєстру, потреб суб'єктів господарювання в модернізації і удосконаленні виробничих потужностей, які можливі за рахунок запланованих інновацій;
 - удосконалення системи обліку здобутків вітчизняних «інноваторів» і налагодження процесу досягнень світового науково-технічного прогресу.
- Самостійним у цій концепції повинен бути розділ «удосконалення системи інноваційного права», який повинен передбачати:
- системну ревізію чинної нормативної бази;
 - ефективну систематизацію законодавчого, підзаконного, концептуального і локального нормативного матеріалу (документів);
 - підготовку законопроектів по усуненню недоліків нормативної бази, зокрема і наведених у даному дослідженні.
- Лише такий комплексний підхід дасть змогу реалізувати досягнення економічної і юридичної науки в заложити основу для підвищення ефективності інноваційної діяльності в Україні.